

Základní škola a Mateřská škola při FN Motol

V roce 2020 Základní škola a Mateřská škola při FN Motol slaví 70 let od svého založení. Nahlédněte s námi do historie i současnosti vzdělávání malých pacientů.

Historie školy

Počátky péče o nemocné a zdravotně oslabené děti měly ráz charitativní. Během doby se postupně vytvářelo humanistické a rehabilitační pojetí péče o děti. První snahy o zajištění jejich výchovy a vzdělávání v nemocnici byly zaznamenány v první polovině 19. století. V této souvislosti musím zmínit jméno prof. Rudolfa Jedličky (1869 - 1926), který byl průkopníkem a zakladatelem rehabilitační péče u hendikepovaných dětí. Školský zákon z roku 1948 poprvé v dějinách našeho školství uvádí právo na vzdělání všem dětem, tedy i těm, které se pro nemoc nebo jiné postižení nemohou vzdělávat ve školách pro zdravou mládež. Oficiálnímu zřízení školy při I. dětské klinice v Praze předcházela jednání přednosty I. dětské kliniky prof. MUDr. Josefa Švejcara se školskými úřady. Tento vynikající pediatr postrádal v péči o nemocné děti pomoc pedagogicko-psychologickou a snažil se pro tuto činnost vytvořit vhodné podmínky a najít spolupracovníky. Byl mu doporučen odborný učitel Vojtěch Trnka, který tehdy vyučoval na dívčí škole ve Vršovicích a přitom čtvrtým rokem studoval lékařství. V té době již několik let pracoval s nemocnými dětmi (dětmi zmrzačené, děti z koncentračních táborů). Dekretem zemské školní rady byl Vojtěch Trnka v roce 1949 uvolněn pro práci pedagoga-psychologa na I. dětské klinice v Praze, což byl reálný počátek vzniku školy. V září roku 1950 začíná první školní rok s počtem tří pedagogů a MUDr. Vojtěch Trnka píše v kronice školy: „První úkol - vyučováním zameziti zbytečnému propadání žáků po návratu z nemocnice - zameziti i zbytečnému přepínání nemocí oslabených sil žáka po návratu mezi šťastné zdravé kamarády. Druhým úkolem školy, který jako pedagog i lékař současně stavím na první místo, je pomoc, kterou naši učitelé přinášejí svým žákům - malým pacientům: Jsou pro ně mostem mezi světem zdravých a jejich nemocničním lůžkem, zastupují rodinu i školu současně. Přinášejí jim veselost, rozptýlení od nemocničních chmur a právě tím stávají se lékaři duševního života dětí a pracují tím ruku v ruce s nemocničními lékaři.“

Pro ilustraci tehdejšího pohledu na práci a postavení učitele v nemocnici uvádím zápis z kroniky z roku 1951: „Již během 1. školního roku podařilo se získati většinu lékařů i sester pro pochopení, někde i pro spolupráci, řada děkovných dopisů rodičů i ocenění na schůzích lékařských je důkazem, že založení školy nebylo omylem.“





Pro členy učitelského sboru jsou však největším uznáním a odměnou radostné pohledy a projevy, kterými nás naše děti vítají. Proto i přes obtížnost práce většina učitelů k tomuto způsobu práce přilnula a nacházejí v ní splnění svého poslání učitele a člověka."

Škola při nemocnici z pohledu pedagoga

Po zkušenostech s vedením školy, které jsem získala, jsem přesvědčená, že pedagogická práce s dětmi je prací kontinuální. Optimální je proto navázat na předchozí období, inspirovat se z úspěchů a poučit se z chyb a nedostatků. Škola při nemocnici má své limity, které jsou někdy větší než u škol běžných – mezi ně patří omezení prostorové, personální, materiální. Škola má naopak téměř neomezené hranice a možnosti svého vlastního rozvoje v učitelích a žácích. Záleží tedy na celém týmu školy, na jeho chuti měnit sebe, své metody a formy práce, a tím i školu. Škola by měla dětem přinášet nejen poznání, ale především radost ze života. V podmínkách, které determinuje jejich onemocnění, je extrémně důležité poznání, že jejich osud není lhostejný nejen jejich nejbližším, ale v konečném důsledku jde především o co nejrychlejší návrat nemocného dítěte do „normálního života“, po návratu z nemocnice do jeho původního kolektivu.

Základní škola a Mateřská škola při FN Motol zajišťuje výchovu a vzdělání žáků a dětem se zdravotním oslabením, žákům dlouhodobě nemocným, kteří jsou dlouhodobě hospitalizováni. Výuka a zájmová činnost probíhá na všech klinikách. Posláním školy je zajištění kontinuity vzdělávacího procesu a specifická pomoc v procesu léčby. Postavení školy je dáno podmínkami, ve kterých probíhá proces vzdělávání. Práce pedagoga ve škole při nemocnici musí vycházet z poznání enormní variability (fyziologické i iatrogeně ovlivněné) fyzického a psychického stavu dětí, které potřebují pedagogickou péči. Tato individualita přímo souvisí s jejich onemocněním a vyžaduje odpovídající jedinečnost přístupu pedagoga s důrazem na psychologickou přípravu a její uplatnění u každého dítěte. Pedagog musí respektovat nejen fyziologický věk dítěte, ale musí rovněž znát objektivní zdravotní stav dítěte, základní údaje o závažnosti onemocnění a jeho prognóze.

S individualitou jedince v závislosti na jeho onemocnění uplatňujeme různé způsoby výuky. Přitom respektujeme perspektivu uplatnění dítěte, které je již často významně omezeno fyzickými a psychickými předpoklady. Škola vychází z inkluzivní pedagogiky,

je otevřená, uspořádaná tak, aby mohla nabídnout adekvátní vzdělávání všem dětem, zohledňuje specifické vzdělávací potřeby žáků v heterogenních učebních skupinách. Prosazuje vnitřní diferenciaci a individualizaci vyučování. Pedagogičtí pracovníci školy v uplynulém období vypracovali projekty, které nám pomáhaly při vzdělávání především dlouhodobě hospitalizovaných žáků. Proces





vývoje projektů a dalších školních aktivit znamenal rychlejší zařazování žáků do výuky, kvalitnější výuku nově vytvořených skupin žáků, jejichž léčba je kombinací pobytu v nemocnici a pobytu v domácím prostředí. Jedná se o děti-žáky s hematologickým onemocněním, po transplantaci kostní dřeně a žáky na dětské psychiatrické klinice.

Při tvorbě projektů zachováváme dvě linie.

1. Projekty zaměřené na proces vzdělávání v našich specifických podmínkách. Při zajištění projektů jsme využívali

možnosti finanční podpory z Evropského sociálního fondu, rozpočtu hlavního města Prahy a státního rozpočtu České republiky.

2. Projekty se zaměřením na mimoškolní činnost dětí-pacientů. Cílem je pozitivní ovlivnění léčby dětských pacientů formou mimoškolních aktivit např. Indiánské prázdniny, tvorba školního kalendáře, výstavy dětských výtvarných prací.

22

Motto pro naše děti:

**Nevzat se, nikdy se nepřestat vzdělávat a
každým krokem se přibližovat ke svým snům.**

Jak dál?

Základním trendem současné specializované lékařské péče je zkracování délky pobytu v nemocnici. Dominují žáci s krátkodobým pobytem, ambulantní léčbou. Tento trend zohledňujeme v naší práci, vede nás k těsnější spolupráci mezi pedagogy I. a II. stupně ZŠ, ale zároveň vede k hlubší spolupráci s kmenovými

školami, zákonnými zástupci a zdravotníky.

Musíme rozvíjet a podporovat naše žáky formou individualizace vyučování, ve které učební činnost žáků pedagog neřídí bezprostředně, nýbrž prostřednictvím učební úlohy, programu nebo soustavy úkolů. Žáci pracují podle vlastního tempa, postup učení a jeho rozsah odpovídá jejich individuálním možnostem s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu. Usilujeme o nastavení takových podmínek pro vzdělávání, které budou žáka stimulovat, aktivovat k činnosti školní i zájmové. Snažíme se odstranit a kompenzovat překážky, které vznikají v závislosti na jeho zdravotním oslabení. Hlavní překážkou je neúčast žáka ve vzdělávacím procesu ve své kmenové škole a omezení vyplývající z aktuálního zdravotního stavu. Na tento handicap reagujeme změnami ve formě výuky, v časovém rozvržení učiva. Podporujeme modely kooperativního učení, které patří k nejlépe dokumentovaným přístupům při vzdělávání v nemocničním prostředí. Jeho základem je kooperace žáků mezi sebou při řešení různě náročných úkolů, ale také spolupráce s pedagogem. Pedagog strukturuje úlohy tak, aby bylo dosaženo kombinace spolupráce a individuální odpovědnosti každého žáka.

Co říci závěrem...

„Děti mají mít plnou příležitost ke hře, odpočinku a vzdělávání, přizpůsobenou jejich věku a zdravotnímu stavu.“

Pro naše žáky je

proces vzdělávání složitější a těžší, protože je primárně ovlivňován jejich zdravotním stavem. Právě tyto změněné podmínky pro vzdělávání často pozitivně ovlivňují jejich osobnost, která je vyhraněná více než u zdravých vrstevníků. Motivace k učení těchto žáků je silnější, stejně jako zodpovědnost a celkový přístup ke vzdělávání. Naším cílem a úkolem je ukázat našim žákům – dětem bohatství vzdělání a pomoci jim k překonání většinou přechodného zdravotního handicapu.

Motto pro naše děti:



text: Mgr. Vlasta Průchová /

foto: David Černý